

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit VO.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit VO van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommitteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommitteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Productie van vlees (veroorzaakt CO₂-uitstoot en dat) is nadelig voor gezondheid en milieu (en dat is negatief) 1
- De kosten van deze schade zijn niet verrekend in de prijs van vlees (maar komen ten laste van de samenleving en maatschappelijke kosten zijn extern) 1

2 maximumscore 1

homogeen goed

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Consumenten letten bij de aanschaf van vlees alleen op de prijs (en dus niet op de heterogene aspecten van vlees).

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Door de invoering van de vleestaks komt er een heffing van € 0,50 op elke kilo vlees. Elke kilo wordt 50 cent duurder om aan te bieden.

4 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- MO = MK (nieuw)
-Q + 6 = 2 + 0,50
Q = 3,5 (× 1.000.000)
P = -0,5 × 3,5 + 6 = 4,25 2
- doorberekening vleestaks: $\frac{4,25 - 4}{0,50} \times 100\% = 50\%$ 1

Opmerking

Zonder toepassing van MO = MK geen volledig aantal scorepunten toekennen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $TO = 4,25 \times 3.500.000$ € 14.875.000
- $TK = 2,5 \times 3.500.000 + 2.250.000$ € 11.000.000 –
- TW vleestaks € 3.875.000 1

- TW uitgangssituatie € 5.750.000
- TW vleestaks € 3.875.000 –
- Afname winst € 1.875.000 1

Opmerking

Als bij de uitwerking sprake is van doorwerkfouten uit vraag 3 of vraag 4 (Q en GVK) geen scorepunt in mindering brengen.

6 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$€ 0,50 \times 3.500.000 = € 1.750.000$$

Opmerking

Als bij de uitwerking sprake is van doorwerkfouten uit vraag 4 (Q) geen scorepunt in mindering brengen.

7 maximumscore 3

- bij (1) substitutie
- bij (2) prijsinelastischer
- bij (3) steiler
- bij (4) constante

- indien (1) juist 1
- indien (2) en (3) juist 1
- indien (4) juist 1

Opgave 2

8 maximumscore 2

afbeelding	wel / geen structuurkant
1	geen
2	wel
3	wel
4	geen

Opmerking

Voor elke fout één scorepunt in mindering brengen.

9 maximumscore 1

begin 2017: B

10 maximumscore 3

- bij (1) werkgelegenheid
- bij (2) beroepsbevolking
- bij (3) stijgen
- bij (4) conjunctuur
- bij (5) structuur

indien (1) en (2) juist 1

indien (3) juist 1

indien (4) en (5) juist 1

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De investering nu van tijd en geld in scholing (door de werknemer) 1
- kan later leiden tot extra opbrengsten door een hogere
verdien capaciteit. 1

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Werkgevers profiteren onvoldoende van hun investering in scholing van hun werknemers, omdat werknemers weggaan voordat de werkgever zijn investering (via een hogere productie van de werknemer) heeft terugverdiend.

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste argumentatie is:

- Lagere inkomens hebben een laag marginaal tarief, waardoor een
relatief klein deel van de scholingskosten wordt vergoed 1
- terwijl bij een vouchersysteem er sprake is van een vast bedrag
waardoor het volledige maximale scholingsbedrag wordt vergoed. 1

Opgave 3

14 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Door het vloeibaar maken kan aardgas ook per schip worden getransporteerd waardoor Qatar meer afzetmogelijkheden heeft. De exportpositie van Qatar wordt derhalve sterker.

15 maximumscore 2

lopende rekening

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

De winstuitkering is de beloning voor het beschikbaar stellen van kapitaal (en is dus inkomen voor de kapitaalverstrekker).

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- Op 1 mei is 1 euro 3,98 riyal
aankoop op 1 mei: 10,5 miljard euro \times 3,98 = 41,79 miljard riyal 1
- Op 1 mei is 1 US dollar 3,64 riyal dus 1 riyal is $\frac{1}{3,64} = 0,27$ US dollar
aankoop op 1 mei in US dollar: 41,79 miljard \times 0,27 = 11,28 =
11,28 miljard US dollar 1

Opmerkingen

- *Voor een andere juiste manier van afronden ook scorepunten toekennen.*
- *Als een afwijkend antwoord is verkregen op basis van juiste berekeningen met meer dan twee decimalen, dienen scorepunten te worden toegekend.*

17 maximumscore 2

grafiek 1

Opmerking

Uitsluitend 2 of 0 scorepunten toekennen.

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Een koersdaling van de Qatarese riyal maakt importeren voor Qatar duurder. Als de verhoging van de importprijzen doorberekend wordt in het algemeen prijspeil, heeft dat inflatie tot gevolg 1
- Een koersdaling van de Qatarese riyal maakt exporteren vanuit Qatar goedkoper. Als door toenemende export de capaciteitsgrenzen worden bereikt, kan dat (bestedings)inflatie tot gevolg hebben 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4

19 maximumscore 2

vraagkant

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De voorzitter brengt naar voren dat het rentepercentage historisch laag is, waardoor lenen goedkoper is 1
- zodat meer mensen een hypothecaire lening kunnen afsluiten en de vraag naar woningen zal kunnen toenemen 1

20 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Bij een hypothecaire lening is er sprake van een onderpand (en bij een consumptieve lening is dat niet het geval) 1
- waardoor het risico voor de verstrekker van de lening lager is dan bij een andere vorm van lenen en derhalve een lagere rente in rekening kan worden gebracht 1

21 maximumscore 2

2009 en 2015

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Bij deflatie geldt dat de reële rente hoger is dan de nominale rente.

Opmerking

Voor één juist jaartal met juiste toelichting één scorepunt toekennen.

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

- Bij een lage inflatie is de (reële) waardedaling van het uitgeleende geld beperkt / is er minder risico op waardedaling 1
- zodat banken een lagere compensatie voor geldontwaarding vragen en derhalve een lagere (nominale) rentevergoeding in rekening kunnen brengen 1

23 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist argument zijn:

- Bij de aanschaf van een koopwoning met hypothecaire financiering wordt er koopkracht van de toekomst naar voren geschoven (lenen).
- Er kan sprake zijn van vermogensopbouw (verschuiven van koopkracht naar de toekomst) door aflossing van een lening / door overwaarde.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5

24 maximumscore 1

oligopolie

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Twee verzekeraars hebben de hele markt in handen.

25 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

• $\frac{1.290}{99,5} \times 100 = \text{€ } 1.296,48$ 1

• $1.296,48 \times 0,10 = \text{€ } 129,65$ 1

of

• $\frac{1.290}{0,995} \times 0,10 = \text{€ } 129,65$ 2

Opmerking

Voor een andere juiste manier van afronden ook scorepunten toekennen.

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De verlaging van het eigen risico zal tot meer en/of hogere schade-uitkeringen aan bestaande klanten leiden / meer 'slechte' risico's (van Beterzorg) aantrekken 1

- De premie bij Anderzorg zal op termijn verhoogd moeten worden om deze extra zorgkosten te kunnen dekken 1

27 maximumscore 2

(1) collectieve dwang

(2) het aantal verzekerden

(3) voordeel

indien drie antwoorden juist 2

indien twee antwoorden juist 1

indien één antwoord juist 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De dominante strategie van Anderzorg (AZ) is ‘verlagen eigen risico’ want als Beterzorg (BZ) ‘handhaaft’ dan $1 > 0,6$ en als BZ ‘verlaagt’ dan $0,5 > 0,2$
De dominante strategie van BZ is ook ‘verlagen eigen risico’ want als AZ ‘handhaaft’ dan $1,1 > 1,0$ en als AZ ‘verlaagt’ dan $0,8 > 0,2$ 2
- Deze evenwichtssituatie is een suboptimale uitkomst $(0,5 ; 0,8)$ omdat beide leveranciers hun pay-off kunnen vergroten door het eigen risico te handhaven $(0,6 ; 1,0)$
(dus er is sprake van een gevangenendilemma) 1

Opmerking

Voor het volledig toekennen van de eerste twee scorepunten moet een bewijs worden gegeven van beide dominante strategieën.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 24 juni.

6 Bronvermeldingen

Opgave 2

- bron 1 www.cbs.nl
bron 2 vrij naar: www.cbs.nl

Opgave 4

- bron 1 vrij naar: Eurostat, ECB, nationale centrale banken, ECB-schattingen